

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра права імені академіка УАН о. Івана Луцького

Кафедра бізнесу та управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з методичної роботи

 Ярослав ШТАНЬКО

“29” серпня 2025 р.

ЕТИКА В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність:	D4 Публічне управління та адміністрування
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма:	«Публічне управління та адміністрування»
Освітній рівень:	другий (магістерський)
Статус дисципліни:	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

**Івано-Франківськ
2025**

РОЗРОБНИК:

доктор філософії, доцент кафедри права
імені академіка УАН
о. Івана Луцького

Василь МЕЛЬНИЧУК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри права
імені академіка УАН
о. Івана Луцького
протокол 1 № від 28 серпня 2025 р.

В.о. завідувача кафедри

Олександра ПТАШНИК

УЗГОДЖЕНО:

на засіданні кафедри бізнесу та управління
протокол № 1 від 28 серпня 2025 року
к.е.н., доцент, завідувач кафедри
бізнесу та управління

Ірина ПОПАДИНЕЦЬ

Гарант ОПП

Олександр ЗАГУРСЬКИЙ

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 1 від 29 серпня 2025 року

e-mail	oleksandr.zahurskyi@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	ауд. 201
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=4195

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни «Етика в публічній службі»

Проблеми формування моральної свідомості сучасного державного службовця, його соціальної відповідальності є найбільш актуальними питаннями для сьогодення. Державна служба відноситься до певних людських занять, де моральність і духовність передують професійній майстерності. Падіння моральності у всіх сферах державного і громадського життя зростання злочинності, зокрема й серед держслужбовців, процвітання хабарництва і корупції, корисливості у вищих ешелонах усіх гілок влади деморалізують суспільство. Професійна етика державного службовця повинна сприяти усвідомленому сприйняттю молодими держслужбовцями загальнолюдських та професійних моральних цінностей, сприяти вихованню доброчесної установки, що затверджує в людині повагу до закону, прав особистості, чесності, відповідальності та несприйняття аморальної альтернативи.

Управлінська мораль та етика, як різновид загальнолюдської і професійної моралі, що функціонує у сфері управлінської діяльності та державотворення виявляється домінуючою серед державних службовців та громадськості. Управлінська етика являє собою своєрідну «техніку» моральної безпеки як для самого майбутнього державного службовця, так і для тих, з ким йому доведеться мати справу в подальшому. Вирішення саме цих проблем і є основним завданням навчальної дисципліни.

Мета та завдання навчальної дисципліни: вивчення етичних засад та правил поведінки державних службовців в умовах формування сучасної української державності, орієнтованої на модель правового регулювання та систему правових цінностей сучасних західних держав розвинутої демократії, котрі входять до складу Ради Європи та Європейського Союзу.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати:**

- термінологію, принципи, функції, етичні норми, категорії, стандарти та особливості професійної етики у публічному управлінні;
- нормативно-правову базу етики державних службовців України;
- основні положення етичного кодексу у публічному управлінні;
- основні положення корпоративної етики;
- принципи і засади службового етикету у публічному управлінні;
- етичні засади спілкування державних управлінців і громадян;

- принципи формування морально-психологічного клімату та етично орієнтованих службових взаємовідносин в організаціях;
- систему міжнародних та національних правових актів, які встановлюють професійні стандарти етичної поведінки державного службовця;
- загальні принципи впливу основних моральних категорій на правове регулювання;
- загальні засади взаємодії загальних моральних категорій на систему професійно-етичних характеристик публічного службовця;
- класифікаційну систему моральних якостей державних службовців;
- типологію етичних конфліктів, котрі можуть мати у службовій та позаслужбовій діяльності публічного службовця та способи їх подолання.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- застосовувати систему міжнародних та національних правових актів, які встановлюють професійні стандарти етичної поведінки державного службовця в процесі як власної професійної підготовки, так і допомагати своїм колегам;
- застосовувати прийоми вирішення етичних конфліктів як у службовій так і позаслужбовій діяльності публічного службовця;
- конкретизувати вимоги загально-етичних принципів та норм до конкретних напрямків професійної діяльності сучасного публічного службовця;
- знаходити зв'язок між теоретичним сприйняттям категорій етики та етики державного службовця і їх практичною реалізацією в явищах і вчинках;
- реалізовувати знання про норми професійної моралі і моральні якості людини в практичному контексті;
- пояснювати сенс моральних явищ, що виникають в процесі ділової практики;
- співвідносити управлінські і моральні параметри у практичній діяльності;
- критично оцінювати власну позицію щодо розуміння справедливості, відповідальності, закону, професійної честі.

Компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Етика в публічній службі» (шифри та зміст компетентностей та програмних

результатів навчання вказано відповідно до ОПП “Публічне управління та адміністрування” (2025/2026).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ЗК2. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.	РН1. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.
ЗК4. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.	РН7. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи
ЗК8. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.	РН8. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.
СК5. Здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	1		
Семестр	1		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	16 (в годинах)	4 (в годинах)
	семінари, практичні	14 (в годинах)	4 (в годинах)
Самостійна робота		60	82

		(в годинах)	(в годинах)
Форма підсумкового контролю	екзамен		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни¹:

Пререквізити	Постреквізити
	Комунікації в публічному управлінні
	Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування
	Закономірності функціонування системи публічного управління та адміністрування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

Змістовий модуль 1. Загальна теорія професійної етики на державній службі

Тема 1. Правові основи державної служби в Україні (2 год.)

Конституційні засади державної служби в Україні. Закон України «Про державну службу». Принципи державної служби. Правовий статус державного службовця. Цілі, завдання та функції державної служби. Види державної служби. Посада як первинна структурна одиниця державної організації сучасного суспільства. Класифікація посад державної служби (групи і ранги державних службовців). Класифікація посадових осіб (політичні, адміністративні та патронатні). Поняття та сутність проходження державної служби. Умови вступу на державну службу: конкурс, стажування. Випробувальний термін. Просування по службі. Зміна істотних умов праці. Переведення державного службовця. Звільнення з державної служби.

Питання для самостійного вивчення. Реформа місцевого самоврядування та посилення якості корпусу публічних службовців в

¹ тільки для обов'язкових дисциплін

органах місцевого самоврядування. Правові основи служби в органах місцевого самоврядування. Посадові особи і службовці органів місцевого самоврядування в Україні, їхній правовий та соціальний статус. Особливості вступу, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування. Відповідальність посадових осіб і службовців органах місцевого самоврядування (3, 5, 7, 9, 11).

Тема 2. Етика публічного управління: концептуальні підходи (2 год.)

Етика публічного управління та етика державного управління. Довіра до державної влади та легітимність державно-управлінської діяльності. Місія та цінності державно-управлінської діяльності: моральний аспект. Національні інтереси як ціннісна детермінанта публічного управління. Етичні засади публічного управління.

Питання для самостійного вивчення. Професійна етика державних службовців. Основні, визначальні категорії професійної етики – професійна честь і професійний обов’язок. Професійна етика зі своїм кодексом офіційних і неофіційних принципів визначає засади взаємовідносин державних службовців із громадянами, суспільством і державою, прийняття рішень, а також ставлення службовця до самого себе як до суб’єкта громади, що виконує особливі соціально значущі професійні обов’язки. (1, 2, 4, 5, 8, 10).

Тема 3. Етичні засади вироблення публічної політики. (2 год.)

Роль цінностей у виробленні публічної політики. Етичні виміри ефективності публічного управління. Етичні аспекти політики збалансованого розвитку. Етичні засади етнополітики. Методи та практика оцінювання етичних складових публічного управління.

Питання для самостійного вивчення. Кодифіковані правила поведінки управлінців. Основні принципи та норми підвищення рівня правової освіти і правоохоронних аспектів. Етичні норми, що регулюють моральне середовище при виконанні професійних обов’язків, надаючи або обмежуючи можливість ініціативи та забезпечують відкритість і прозорість діяльності державного службовця. Принципи поведінки управлінців, що охоплюють законність, дбайливість, ефективність та ощадливість, прозорість, конфіденційність та вміння поводитися з інформацією, персональну відповідальність та незалежність суджень, чесність і послідовність у співпраці та професійне вдосконалення (3, 5, 7, 9, 11).

Змістовий модуль 2. Особистій державного службовця

Тема 4. Особистість державного службовця: ціннісно-нормативна модель (2 год.)

Особистість державного службовця: професійно-етичні виміри. Громадянські чесноти державного службовця: моральні та професійно-етичні аспекти. Професіоналізм державного службовця. Громадянські чесноти державного управлінця. Толерантність державного управлінця. Професійна честь та професійна гідність державного службовця. Професійна відповідальність та професійна етика державних службовців.

Питання для самостійного вивчення. Професійне призначення управлінців. Засади професійної етики службовців і специфіки їх регулювання. Призначення державного службовця та очікувані якості службовця (1, 2, 4, 5, 8, 10).

Тема 5. Етичні засади організаційної культури органів публічного управління (2 год.)

Етичні засади відносин державних службовців і громадян. Морально-психологічний клімат як етично орієнтовані службові взаємовідносини в організаціях. Соціально-етичний портрет керівника. Взаємодія між керівником та підлеглими: етичні аспекти

Питання для самостійного вивчення. Моральна культура спілкування у сфері публічного управління та адміністрування. Бар'єри спілкування у взаємовідносинах представників органів державної влади і громадян. Етичні засади відносин державних службовців і громадян. Довіра як фундаментальна засада побудови взаємовідносин між владою та громадянами. Ознаки довіри. Чинники, які впливають на ступінь довіри громадян до органів влади. Механізм налагодження довірливих відносин. Архітектоніка довіри між державними службовцями та громадянами.

Моральні норми універсальні в регулюванні суспільних відносин. Державна служба нерозривно пов'язана з моральністю, етикою, моральним виглядом державного службовця (3, 5, 7, 9, 11).

Тема 6. Етична інфраструктура публічного управління (2 год.)

Зміст етичної інфраструктури публічного управління. Елементи етичної інфраструктури державного управління. Етичні кодекси державних службовців. Умови підтримки публічного управління та координуючі органи як складові управління етичною роботою. Роль професійної соціалізації у сприянні етиці державного управлінця. Громадянське суспільство як основа етичної інфраструктури публічного управління.

Питання для самостійного вивчення. Правове забезпечення етики поведінки державного службовця. Основні завдання етики державного управління. Основні риси етичних норм. Етичні кодекси. Перший універсальний кодекс – зведення релігійних правил (Десять заповідей

Старого Заповіту, Вісім добродійних принципів буддизму, ін.). Етичні кодекси працівників різних професій, їх функції. Типи етичних кодексів. Професійні кодекси. Перший професійний кодекс (клятва Гіппократа – кодекс лікарів). Етичний кодекс у сфері державної служби. Вітчизняний і міжнародний досвід етичного регулювання державної служби. Ціннісна і нормативна складова етичного кодексу державної служби. Структура кодексу. Основні питання і ситуації, що підлягають регулюванню в кодексі. **(1, 2, 4, 5, 8, 10).**

Тема 7. Етичні заходи запобігання корупції в системі державної служби (4 год.)

Закон України «Про запобігання корупції». Нормативно-правове забезпечення антикорупційної діяльності. Сучасні механізми запобігання та протидії корупції в органах державної влади. Запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо використання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Питання для самостійного вивчення. Система органів публічної влади та вплив корупційних факторів на їх функціонування. Проблемні положення сучасного антикорупційного законодавства України. Антикорупційна політика у системі національних пріоритетів. Зміст організації діяльності державного службовця. Взаємозв'язок між корумпованістю країни та її розвитком. Небезпечність політичної корупції. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Національна рада з питань антикорупційної політики. **(3, 5, 7, 9, 11).**

Зміст семінарських занять

Тема 1. Правові основи державної служби в Україні (2 год.)

Конституційні засади державної служби в Україні. Закон України «Про державну службу». Принципи державної служби. Правовий статус державного службовця. Цілі, завдання та функції державної служби. Види державної служби. Посада як первинна структурна одиниця державної організації сучасного суспільства. Класифікація посад державної служби (групи і ранги державних службовців). Класифікація посадових осіб

(політичні, адміністративні та патронатні). Поняття та сутність проходження державної служби. Умови вступу на державну службу: конкурс, стажування. Випробувальний термін. Просування по службі. Зміна істотних умов праці. Переведення державного службовця. Звільнення з державної служби.

Питання для самостійного вивчення. Реформа місцевого самоврядування та посилення якості корпусу публічних службовців в органах місцевого самоврядування. Правові основи служби в органах місцевого самоврядування. Посадові особи і службовці органів місцевого самоврядування в Україні, їхній правовий та соціальний статус. Особливості вступу, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування. Відповідальність посадових осіб і службовців органів місцевого самоврядування (3, 5, 7, 9, 11).

Тема 2. Етика публічного управління: концептуальні підходи (2 год.)

Етика публічного управління та етика державного управлінця. Довіра до державної влади та легітимність державно-управлінської діяльності. Місія та цінності державно-управлінської діяльності: моральний аспект. Національні інтереси як ціннісна детермінанта публічного управління. Етичні засади публічного управління.

Питання для самостійного вивчення. Професійна етика державних службовців. Основні, визначальні категорії професійної етики – професійна честь і професійний обов'язок. Професійна етика зі своїм кодексом офіційних і неофіційних принципів визначає засади взаємовідносин державних службовців із громадянами, суспільством і державою, прийняття рішень, а також ставлення службовця до самого себе як до суб'єкта громади, що виконує особливі соціально значущі професійні обов'язки. (1, 2, 4, 5, 8, 10).

Тема 3. Етичні засади вироблення публічної політики. (2 год.)

Роль цінностей у виробленні публічної політики. Етичні виміри ефективності публічного управління. Етичні аспекти політики збалансованого розвитку. Етичні засади етнополітики. Методи та практика оцінювання етичних складових публічного управління.

Питання для самостійного вивчення. Кодифіковані правила поведінки управлінців. Основні принципи та норми підвищення рівня правової освіти і правоохоронних аспектів. Етичні норми, що регулюють моральне середовище при виконанні професійних обов'язків, надаючи або обмежуючи можливість ініціативи та забезпечують відкритість і прозорість діяльності державного службовця. Принципи поведінки управлінців, що охоплюють законність, дбайливість, ефективність та ощадливість, прозорість, конфіденційність та вміння поводитися з

інформацією, персональну відповідальність та незалежність суджень, чесність і послідовність у співпраці та професійне вдосконалення (3, 5, 7, 9, 11).

Змістовий модуль 2. Особистій державного службовця

Тема 4. Особистість державного службовця: ціннісно-нормативна модель (2 год.)

Особистість державного службовця: професійно-етичні виміри. Громадянські чесноти державного службовця: моральні та професійно-етичні аспекти. Професіоналізм державного службовця. Громадянські чесноти державного управлінця. Толерантність державного управлінця. Професійна честь та професійна гідність державного службовця. Професійна відповідальність та професійна етика державних службовців.

Питання для самостійного вивчення. Професійне призначення управлінців. Засади професійної етики службовців і специфіки їх регулювання. Призначення державного службовця та очікувані якості службовця (1, 2, 4, 5, 8, 10).

Тема 5. Етичні засади організаційної культури органів публічного управління (2 год.) / Заняття проводиться на базі Івано-Франківській міській раді

Етичні засади відносин державних службовців і громадян. Морально-психологічний клімат як етично орієнтовані службові взаємовідносини в організаціях. Соціально-етичний портрет керівника. Взаємодія між керівником та підлеглими: етичні аспекти

Питання для самостійного вивчення. Моральна культура спілкування у сфері публічного управління та адміністрування. Бар'єри спілкування у взаємовідносинах представників органів державної влади і громадян. Етичні засади відносин державних службовців і громадян. Довіра як фундаментальна засада побудови взаємовідносин між владою та громадянами. Ознаки довіри. Чинники, які впливають на ступінь довіри громадян до органів влади. Механізм налагодження довірливих відносин. Архітектоніка довіри між державними службовцями та громадянами.

Моральні норми універсальні в регулюванні суспільних відносин. Державна служба нерозривно пов'язана з моральністю, етикою, моральним виглядом державного службовця (3, 5, 7, 9, 11).

Тема 6. Етична інфраструктура публічного управління (2 год.)

Зміст етичної інфраструктури публічного управління. Елементи етичної інфраструктури державного управління. Етичні кодекси державних службовців. Умови підтримки публічного управління та координуючі органи як складові управління етичною роботою. Роль

професійної соціалізації у сприянні етиці державного управління. Громадянське суспільство як основа етичної інфраструктури публічного управління.

Питання для самостійного вивчення. Правове забезпечення етики поведінки державного службовця. Основні завдання етики державного управління. Основні риси етичних норм. Етичні кодекси. Перший універсальний кодекс – зведення релігійних правил (Десять заповідей Старого Заповіту, Вісім добродійних принципів буддизму, ін.). Етичні кодекси працівників різних професій, їх функції. Типи етичних кодексів. Професійні кодекси. Перший професійний кодекс (клятва Гіппократа – кодекс лікарів). Етичний кодекс у сфері державної служби. Вітчизняний і міжнародний досвід етичного регулювання державної служби. Ціннісна і нормативна складова етичного кодексу державної служби. Структура кодексу. Основні питання і ситуації, що підлягають регулюванню в кодексі. **(1, 2, 4, 5, 8, 10).**

Тема 7. Етичні заходи запобігання корупції в системі державної служби (2 год.)

Закон України «Про запобігання корупції». Нормативно-правове забезпечення антикорупційної діяльності. Сучасні механізми запобігання та протидії корупції в органах державної влади. Запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо використання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Питання для самостійного вивчення. Система органів публічної влади та вплив корупційних факторів на їх функціонування. Проблемні положення сучасного антикорупційного законодавства України. Антикорупційна політика у системі національних пріоритетів. Зміст організації діяльності державного службовця. Взаємозв'язок між корумпованістю країни та її розвитком. Небезпечність політичної корупції. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Національна рада з питань антикорупційної політики. **(3, 5, 7, 9, 11).**

Зміст самостійної роботи здобувачів

Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни:

Найменування видів робіт	Розподіл годин за формами навчання	
	денна	заочна
Самостійна робота, год, у т.ч.:	60	82
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	8	16
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	8	8
Підготовка звітів з практичних робіт	-	-
Підготовка до поточного контролю	6	8
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	38	50

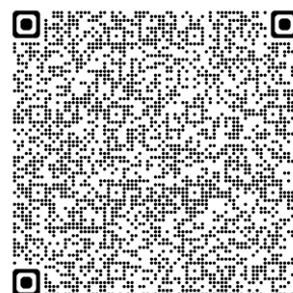
ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з “Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно «Положення про організацію освітнього процесу» здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

«Положення про академічну доброчесність» закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

«Положення про академічну доброчесність» визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).² «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів» містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час

² визначається політика використання ШІ в навчальній дисципліні - дозволене/заборонене, правила використання

занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо, окрім виробничої необхідності. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання.

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [посиланням](#).³

Під час вивчення навчальної дисципліни «Етика в публічній службі» студентам надається можливість перезарахування неформальної освіти. До прикладу, із запропонованого переліку можна пройти сертифіковані (безкоштовні) курси на освітніх платформах, відтак сертифікат, який отримали під час навчання, – є підтвердженням засвоєння студентом окремих тем, що включені у зміст дисципліни.

№ п/п	Перелік сертифікованих (безкоштовних) онлайн-курсів	Перелік тем, які можуть бути перезараховані (за умови наявності сертифіката на ім'я та прізвище студента/студентки)
1.	Онлайн-курс на тему: «Зрозуміло про конфлікт інтересів»: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/conflict-awareness-nazk/	• «Етичні заходи запобігання корупції в системі державної служби»
2.	Онлайн-курс на тему: «Дистанційна робота для публічних службовців»: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/remote-public-service/	• «Правові основи державної служби в Україні» • «Етичні засади організаційної культури органів публічного управління»
3.	Онлайн-курс на тему: «Державним службовцям про державну службу»: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/public-service/	• «Правові основи державної служби в Україні» • «Етика публічного управління: концептуальні підходи»

³ визначається перелік електронних та інших ресурсів та умови перезарахування

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця.

Програмний результат навчання⁴	<u>Метод навчання</u>	<u>Метод оцінювання</u>
РН1. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.	бесіда бесіда-діалог творчий	усний контроль програмований контроль
РН7. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи	комп'ютерні і мультимедійні методи індуктивний	програмований контроль поточний контроль
РН8. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.	бесіда мозковий штурм	самооцінювання

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від	Бал
------------	--------------	--------------	------------

⁴ для вибіркових навчальних дисциплін вказується результат навчання

		загальної оцінки	min	max
Поточні контрольні заходи	всього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	24	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів».

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Критерії оцінювання:

«незадовільно»	володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об’єктів, що позначаються окремими словами чи реченнями; володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність висловити думку на елементарному рівні; володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу;
«задовільно»	володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні; володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину; може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки;

«добре»	здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень: вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, та вміє застосовувати його на практиці; вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;
«відмінно»	виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем; вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності; використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права перездачі. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в».⁵

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів. Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше,

⁵ можна вказати теми чи завдання, які є обов'язковими до виконання, а також особисті підходи до оцінювання рівня знань здобувачів під час аудиторної роботи

вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно з **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	-
Не зараховано	0 – 59	-

Студенти, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ⁶

Основна література

⁶ обов'язково: враховувати вимоги [ДСТУ 8302:2015](#) (відповідно до [Наказу № 65, від 4.03. 2016](#)), [рекомендації](#) Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти, використовувати літературу за останні 5-7 років, наводити власні публікації за змістом навчальної дисципліни.

1. Михайловська Є. В. Адміністративно-правовий статус державного службовця системи державного управління сфери освіти і науки України : дис. ... д-ра філософії : 081. Суми, 2020. 203 с.
2. Біла-Тіунова Л.Р. Державна служба України. Загальна частина: навчальний посібник. 2020. 511 с.
3. Михайловська Є.В. Оцінка результатів службової діяльності державних службовців у сфері освіти і науки з огляду адміністративно-правового статусу державних службовців в системі державного управління України. Правові горизонти. Legal horizons. 2020. № 22. С. С. 70 -75.
4. Загурський О.Б., Губська О.П., Слободян І.Ю. Імплементация міжнародного досвіду реформування інституту публічного управління. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2024. Вип. 17 (29). С. 125-133. https://drive.google.com/file/d/1Ty6qbQ7n0sS47JzkDeropxF5eiRG_Vby/view?usp=sharing.
5. Загурський О. Б. Заборона мобінгу в контексті ефективної реалізації трудового законодавства України. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2023. Вип. 15 (27). Т. 1. С. 189-196. DOI: 10.33098/2078-6670.2023.15.27.1.189-196. <https://drive.google.com/file/d/1mU7V0FrsWCujtmwD4eYwAH3-nS0Nu-wy/view?usp=sharing>.
6. Загурський О.Б. Реалізація правозахисної політики в сфері державного управління: Основні напрями модернізації Конституції України в умовах вступу України до Європейського Союзу : монографія / за загальною редакцією В. І. Розвадовського. Івано-Франківськ, 2023. (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції "Основні напрями модернізації Конституції України в умовах вступу України до ЄС" (м. Івано-Франківськ, 27 червня 2023 р.)). С. 20-23. https://drive.google.com/file/d/1_j_dvg66M4hJqv_P3iXa2MsT414_AjKA/view?usp=sharing.
7. Загурський О.Б. Інституційний зміст політичної відповідальності в сфері публічного управління. VII Міжнародного науково-практичного симпозіуму "Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки. Післявоєнна відбудова України" (м. Івано-Франківськ, 25 травня 2023 року). С. 83-85. <https://drive.google.com/file/d/1G8lh5qNog8Gw4b5rq09IgGoDPiGarAFv/view?usp=sharing>.

8. Загурський О.Б. Протидія мобінгу (цькуванню) в контексті етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 5 травня 2023 року). С. 106-110.
<https://drive.google.com/file/d/1G8lh5qNog8Gw4b5rq09IgGoDPiGarAFv/view?usp=sharing>.
9. Загурський О.Б. Особливості реалізації правозастосовчої політики в сфері державного управління: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 року). С. 57-59.
https://drive.google.com/file/d/1Hm_SbaxGPciGJFYMFJEgpxZZqJGr9CSy/view?usp=sharing.
10. Загурський О.Б. Ефективність взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Міжнародне та національне право в епоху цифрових технологій: перспективи, виклики та загрози" (м. Чернівці, 12 квітня 2023 року). С. 13-15.
<https://drive.google.com/file/d/1G8lh5qNog8Gw4b5rq09IgGoDPiGarAFv/view?usp=sharing>.
11. Загурський О.Б. Громадський моніторинг як елемент демократичного громадського контролю у сфері діяльності органів публічної влади та публічного управління в Україні. Наше право. 2022. № 3. С. 194-201.
<https://drive.google.com/file/d/1BBWGUXSLnB1pjK4d4Dfmaqi-R4dMckz5/view?usp=sharing>.
12. Загурський О.Б. Організаційно-правові засади сучасного публічного управління в Україні. Наше право. 2022. № 2. С. 18-24.
https://drive.google.com/file/d/1zvIA67MWUYezEJBgflU5PKmCvqr-Sh_G/view?usp=sharing.
13. Загурський О.Б. Права і свободи людини як основа ефективного функціонування органів публічного управління. Наше право. 2021. № 1. С. 24-29.
https://drive.google.com/file/d/1E_0mqomSmHljSf0aVFPfOh7ckLw3_o2B/view?usp=sharing.
14. Загурський О.Б. Основні підходи до розуміння феномену «державна служба». Наше право. 2020. № 2. С. 188-193.
<https://drive.google.com/file/d/1tAWeZUaFTFmaxedmWZ9hkAt1nemPSpt0/view?usp=sharing>.
15. Загурський О.Б., Король В.С. Концептуальні підходи до розуміння феномену «публічне управління». Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 4. С. 72-75.
<https://drive.google.com/file/d/17sryIFnouzTvuWMxP1RstpLcNffRJNn3/view?usp=sharing>.

16. Загурський О.Б. Етико-правові підходи до розуміння інституту юридичної відповідальності: матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу (м. Івано-Франківськ, 23 листопада 2023 року). м. Івано-Франківськ, 2023. С. 49–53. <https://drive.google.com/file/d/1gq1mW9kKCloRyoU3ZzHzjNe2kPZue8NI/view?usp=sharing>.
17. Мельничук В. Місцеві вибори – 2020 в умовах децентралізації влади: виклики для місцевого самоврядування. Вісник Прикарпатського університету. Політологія. 2020. № 14. С. 59–64. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/view/5989/6269>.
18. Мельничук В. Місцеве самоврядування та територіальна організація влади на субрегіональному рівні: пошуки компромісу. Вісник Прикарпатського університету. Політологія. 2020. № 14. С. 303–314. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/view/6021/6299>.
19. Melnychuk V., Marchuk V., Novoselshyi I., Shlemkevych T., Chorooskyi V. The Appointment of the History Philosophy in Comprehending Modern Civilizational Challenges in a Post-Pandemic Society. Postmodern Openings. 2020. № 11 (1/2). P. 74–84. <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2888> DOI: <https://doi.org/10.18662/po/11.1Sup2/142>.
20. Мельничук В. Чинники формування регіональної самоврядності в Україні. Політикус. 2021. № 6. С. 37–43. <https://drive.google.com/file/d/1kFADQ90ybcmuAXsahOoicQVlrudVx9h0/view?usp=sharing>.
21. Melnychuk V., Marchuk V., Hladiy V., Holubiak N., Dudkevych V. The Development of a System of Local SelfGovernment in the Countries of the Visegrad Group in the Conditions of Postmodern Society. Postmodern Openings. 2021. № 12 (2). P. 233–245. <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/3119> <https://doi.org/10.18662/po/12.2/305>
22. Мельничук В. Специфіка конструювання моделей місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. № 42. С. 278–285. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/42_2022/36.pdf DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.36>
23. Марчук В., Мельничук В. Стан інтеграції європейського досвіду у функціонування системи місцевого самоврядування України. Регіональні студії. 2022. №31. С. 34–39. <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/31/6.pdf> DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.31.6>
24. Мельничук В., Ємельянова О., Водяний О. Реформи децентралізації та результати їх впровадження в Україні. Актуальні питання у

- сучасній науці. 2023. №7 (13). С.151-166. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7\(13\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7(13)).
25. Левкун Т. В., Мельничук В. І. Організація доступу до публічної інформації як складова комунікаційного механізму формування позитивного іміджу органів публічного управління. Успіхи досягнення у науці. 2024. № 5 (5). С. 454-472. [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-5\(5\)-453-471](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-5(5)-453-471)
26. Левкун Т. В., Мельничук В. І. Інституційні засади механізму юридичної відповідальності в сфері публічного управління. Успіхи досягнення у науці. 2024. № 6 (6). С. 506-519. [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6\(6\)-506-519](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6(6)-506-519).
27. Hoi, N., Zhuk, O., Drabchuk, N., & Melnychuk, V. (2025). Temporal Competence of Future Public Sector Managers. Insight: the psychological dimensions of society, 13, 328–347. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2025-13-14>.
28. L., Gaievska, V., Melnychuk, S., Rybak, D., Zayats, V., Kushniryuk (2024). Digital transformation of higher education in the context of European integration of Ukraine. “Cadernos de Educação, Tecnologia e Sociedade - CETS”, 17, 206-218. <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.nse4.206-218>.

Додаткова література

1. Михайловська Є.В. Службова кар'єра державних службовців сфери освіти і науки в системі державного управління України.. Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: тези доповідей. Суми: Сумський державний університет, 2020. С. С.125-128.
2. Біла-Тіунова Л.Р. Службове право України : підручник / Л.Р. Біла-Тіунова, О.М. Стець . Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
3. Михайловська Є. В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення правового статусу державних службовців у розвинених країнах світу. Взаємодія громадянського суспільства, особи і держави: вектор удосконалення.: тези доповідей. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф: (м. Київ, 22 червня 2021 р.). Київ, 2021. С. С. 93-96.
4. Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р., Даниленко Ю.С. Організація державної служби в Україні. Загальна частина: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса. 2019. с. 72.
5. Михайловська Є. В. Реформа державного управління та політика у сфері децентралізації влади в Україні. Реформування правової

системи в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 ч. (м. Суми, 23–24 травня 2019 р.). Суми, 2019. Ч. 2. С. 107-111.

6. Службове право України : навч.метод. посібник / Л. Р. Біла Тіунова, Ю. С. Даниленко, Р. В. Негара ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс. 2022. 360 с.
<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/23264/%D0%A1%D0%9B%D0%A3%D0%96%D0%91%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%20%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%98%20%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%202022-11-29.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
7. Kobzeva T., Mykhailovska Ye. Official career in the state administration system in the conditions of the state service reform in accordance with the European Union requirements. *Leges Si Viates. Republica Moldova*, 2018. № 7/2, vol. 319. P. 47-51.
8. Аніщенко Т.С., Мельник Р.С. Право на тимчасове виконання обов'язків за вакантною посадою державної служби: прояв довіри чи непрямой дискримінації? *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 79. С. 5-13.
9. Етика та етикет публічного службовця: правове регулювання Методичний посібник. Уклад. М. І. Лахижа, О.І. Черчатий, 2020. 39 с.
10. Кадрова політика у місцевому самоврядуванні. Методичні рекомендації для посадових осіб місцевого самоврядування / Уклад. М. І. Лахижа, О.І. Черчатий, А.О. Тимошук. Полтава, 2020. 40 с.
11. Янюк Н. Особливості розгляду публічно-службових спорів адміністративними судами. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. Випуск 69. С. 90-98.
12. Янюк Н. В. Запобігання корупції на публічній службі: правове регулювання в Україні та досвід країн Європейського Союзу *Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union : Collective monograph*. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. P. 2. 592 p. P.1144-1162.
13. Янюк Н. Конкурсна процедура на державній службі в Україні: впровадження європейського досвіду. *Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник /WROCLAWSKO-LWOWSKIE ZESZYTY PRAWNICZE*. Н. Янюк. Львів: Вид-во Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2021. № 12. С. 71-85. (252 с.) (ISSN 2082-4939).

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

Адреса веб-сайту	Назва веб-ресурсу
1	2
www.president.gov.ua	Президент України
www.rada.gov.ua	Верховна Рада України
www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України
www.ccu.gov.ua	Конституційний Суд України
www.scourt.gov.ua	Верховний Суд
www.ombudsman.kiev.ua	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
www.rainbow.gov.ua	Рада національної безпеки та оборони України
www.minjust.gov.ua	Міністерство юстиції України
www.vru.gov.ua	Вища рада юстиції України
www.gp.gov.ua	Генеральна прокуратура України
www.cvk.gov.ua	Центральна виборча комісія України
www.uba.kiev.ua	Асоціація правників України
www.pravosud.org.ua	Українське правосуддя
www.nplu.kiev.ua	Національна парламентська бібліотека України
www.uamedia.visti.net/golos	Газета «Голос України»
www.uamedia.visti.net/uk	Газета «Урядовий кур'єр»
www.pravo.biz.ua	Електронна бібліотека з правознавства
www.pravo.org.ua	Центр політико-правових реформ
www.chitalka.info	Електронні підручники он-лайн/ Право
www.uapravo.org	Правовий журнал
www.nau.kiev.ua	Нормативні акти України - законодавство для практиків
www.cmlaw.com.ua	Юридична компанія «Чечель, Маллаєв та Партнери»
www.pravoved.com.ua	Спеціалізований ресурс для правників
www.lawyer.org.ua	Корпорація «Юриспруденція он-лайн»
www.legality.kiev.ua	Інститут проблем законодавства
www.khpg.org	Харківська правозахисна група

www.vybor.8m.com	Судові проблеми (інформація про судову систему, як поводитися в суді, як написати скаргу до Європейського Суду з прав людини)
www.pension.kiev.ua	Пенсійне забезпечення в Україні
legalpro.hypermart.net / konstsudl.html	Правовий захист (Рішення Конституційного Суду України)
www.uapravo.org	UApravo (Сайт корисної правової інформації: є методичні матеріали, закони, юридичні консультації тощо)
www.whoiswho.com.ua	«Хто є хто в Україні?» (Сайт пропонує необхідну контактну інформацію про органи державної влади. Надається довідкова інформація з номерами телефонів, адресами, біографіями чиновників тощо)
www.helsinki.org.ua	Українська Гельсінська спілка з прав людини
www.u21.org.ua	Юрист ХХІ століття
www.accent.kiev.ua	Політична та економічна інформація про Україну
www.coe.kiev.ua	Рішення Європейського суду
www.legal.com.ua	Інформаційно-пошукова система по законодавству